

waarvan zij baden.

Was het streven niet verder gegaan dan filantropie en weldadigheid, dan had de inwendige zending kunnen opgaan in de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, die uit religieuze motieven was opgezet en niet-confessionalistisch wilde zijn.⁷ Diverse aanhangers van de inwendige zending hebben zich aanvankelijk bij het Nut aangesloten, maar na zekere tijd daarvoor toch bedankt. Het ene nodige werd er niet voldoende behartigd: de Boodschap van verzoening, vergeving, opstanding en gemeenschap met Christus. Jan de Liefde sprak over 'water-en-melk-Christendom'. Hendrik Pierson schreef dat alleen zij 'asylen voor gevallenen' konden oprichten die hadden leren afzien van eigen kracht.

'Nut' kan geen uitgangspunt zijn voor het inwendige zendingswerk, ontdekte Pierson met een schok toen hij ervoer hoe de overheid door te marchanderen probeerde misstanden in te dammen. Er ligt schuld. Deze kan nooit worden vergoelijkt, ze moet geboet en uitgewist worden. Inwendige zending is nooit bevreesd geweest schuld te belijden. Maar het epitheton 'boetvaardige', bij de 'gevallen vrouwen' die zich aanmeldten, betekende niet dat over deze schuld ooit uitgeweid werd. Roddels over zonden mochten in allerlei kring graag worden gelezen, interessanter waren naar het oordeel van de inwendige zending de verhalen van bekering, vernieuwing, heiliging. Honderden zijn er in omloop gebracht, binnen en buiten onze grenzen.

De naam 'inwendige zending' is in onbruik geraakt, lijkt thans nauwelijks bekend.

Het is daarom goed de arbeid op enkele punten en detail te bezien. Bij een drietal portretten, elk een 'pars pro toto', kunnen evenzovele aspecten van het oecumenisch-missionaire streven belicht worden. Het gaat om G. Groen van Prinsterer, O.G. Heldring en J. de Liefde, 'representanten' respectievelijk van verzet, verbondenheid en verkondiging in de jaren veertig tot zeventig. Niet slechts Nederland was hun klankbord. Zij hebben gereageerd op uit het buitenland afkomstige uitdagingen, die zij meestal positief (maar waar nodig ook negatief) hebben geïdentificeerd.

2. *Verzet tegen de Franse revolutie (Groen van Prinsterer)*

De vergaderingen der 'Christelijke vrienden', waar over theorie en praktijk van de arbeid beraadslaagd werd, werden gepresideerd door G. Groen van Prinsterer, die voor het leiderschap alles meegekregen leek te

7. Zie het belangwekkende artikel van A. de Groot over de Nutpublicaties van de eerste vijftig jaar, 'God wil het waar geluk van 't algemeen' in: *Om het algemeen volksgeluk*, onder redactie van W.W. Mijnhardt en A.J. Wichers, Deventer 1984, 231-246.